

PRÓBATERMEK HELYZETE MAGYARORSZÁGON FELTÁRÓ SURVEY ADATFELVÉTEL EREDMÉNYEINEK KIÉRTÉKELÉSE

A kutatás a Hangfoglaló Program megbízásából valósult meg, 2018. szeptember 28. és október 31. között. Ennek során a winwinwin Kft. munkatársai online, illetve tabletes, személyes kérdőívekkel mérték fel 696 zeneiparban dolgozó résztvevő véleményét a hazai próbatermek helyzetéről, a témával kapcsolatos tapasztalataikról.

A kutatás nem-reprezentatív, feltáró jellegű. Az online kitöltések google form felületén zajlottak, a személyes lekérdezések pedig kérdezőbiztosok (tablet) segítségével valósultak meg az alábbi helyszíneken és rendezvényeken:

- NKA25 – Hangfoglaló turné állomásai: Veszprém, Gödöllő, Szeged, Miskolc, Pécs, Győr
- Öröm a zene című esemény – Paks
- Budapest Music Expo

Fontos leszögezni, hogy a kutatási eredmények nem reprezentálják a teljes hazai zeneipart, az összes magyar zenekar véleményét. Az eredmények a 696, a kérdőívet önkéntesen kitöltő válaszadó válaszait tükrözik. A kutatás általános képet vázol fel, eredményei érdekes kérdéseket és összefüggéseket vetnek fel, ha közelebbről szemügyre vesszük a válaszokat és az ezekből kirajzolódott általános benyomásokat. Mindenképpen érdemes lenne mélyebbre ásni a témában, hiszen egyértelműen kiderül, hogy jócskán van hová fejlődni ennek a piacnak és sok olyan pontja van, amire kereslet is lenne. A válaszadók kizárólag az élőzenei közegekből érkeztek, akik részt vettek a fenti rendezvények egyikén vagy online adtak válaszokat - tehát számukra elég releváns volt a téma ahhoz, hogy kitöltsék a kérdőívet.

Előzmények és célok

A Hangfoglaló Program megbízásából létrejött három részből álló kutatás első része a hazai próbatermek

helyzetét vizsgálja. Mivel a Program elsődleges célkitűzése a könnyűzenei produkciónak a támogatása és fellépési lehetőségeinek támogatása, célszerű volt, hogy a kutatást a „kályhától” indítsák. Egy élőzenét játszó zenekar esetében a próbaterem alapvető szükséglet, amely nélkül a produkció nem tud megfelelően működni, hiszen próbálni muszáj, erre pedig olyan helyet kell találniuk a zenekaroknak, ahol folyamatosan, de legalábbis rendszeresen összegyűlhetnek, hogy gyakorolják koncertjeik műsorát, új dalokat szerezzenek és ideális esetben akár rögzítsék is azokat. Mivel ez a téma eddig Magyarországon nem került terítékre nagyobb nyilvánosság előtt, most kapunk róla először egzakt, kézzelfogható adatokat, mellyel – szándékai szerint – a Hangfoglaló Program a terület feltárását indítja.

Eredmények

I. Résztvevők

A 696 zeneiparban dolgozó válaszadó zenészként, menedzsment vagy zenekari crew tagjaként dolgozik. Azonban már a kérdőív elején szembetűnő a jelenség: a válaszadók egy része „álláshalmozó”, vagyis legalább 2, de több esetben akár 5 szerepben is tevékenykedik a zeneiparban belül. A megkérdezettek közül 595-en zenészek, 112-en pedig emellett dolgoznak még crew vagy menedzsment tagjaként. A válaszadók legnagyobb része 30 év alatti, tehát alapvetően egy inkább fiatalokat érintő témáról beszélünk (90%-uk maximum 39 éves). A zenészek átlagosan felsőfokú végzettségű nagyvárosiak, akik jellemzően 5-6 éve léteznek, 4-5 fős rock-zenekarban játszanak. Az átlagos taglétszám egyébként a zenekarok körében logikusan függ össze a műfaji reprezentáltsággal, hiszen a rock-zenekarok túlnyomórészt 4-5 fősek. Főleg Budapesten és Pest megyében, Hajdú-Biharban vagy Baranyában élnek, ám csak elvétve találunk közöttük olyat, aki községben élne.

Zenei műfajokat tekintve egyértelműen dominál a rock és a pop, de a metál és az alternatív zenekarok is nagy számban jelentek meg a válaszok alapján. A zenekarok átlagéletkora 5 év körüli, elenyésző számban töltötték ki a kérdőívet olyanok, akik 15 évnél régebb óta játszanának ugyanabban a formációban. A fellépések számát tekintve megfigyelhető, hogy egy év mentén halad: eleinte évente 20 alkalomnál kevesebbszer, majd a zenekar 5. évére átlagosan évi 50 koncertet adnak, ami egy idő után stagnálni, majd csökkenni kezd. Feltételezhető, hogy egy kezdő zenekarnak eleinte kevésbé van lehetősége koncertezni, majd ahogy egyre idősebb a formáció, egyre több koncertet adnak (évente átlagosan 1,7-tel nő a fellépések száma). Elhagyva a tizenötödik évet jelentősen csökkennek a fellépések - ezek okait azonban egyelőre csak feltételezni tudjuk. A kutatás kiterjed arra is, hogy az adott koncertek jellemzően hol valósulnak meg, és a válaszok döntően jellemzőek a műfaji reprezentáltságra is: klubokban, szórakozóhelyeken, fesztiválokon, kulturális eseményeken, illetve kisebb mértékben falusi vagy városi ingyenes rendezvényeken lépnek fel - míg a vendéglátói egységekben és esküvőkön való fellépések csak elenyésző módon vannak jelen ezeknek a zenekarokban az életében.

II. Próbatermek lokációi

A próbatermek eloszlását tekintve jellemző az urbánusság, a vidéki térségekben kevésbé van jelen ez a fajta szolgáltatás, a megkérdezettek szinte kivétel nélkül megyei jogú városban vagy a fővárosban laknak és próbálnak. Az is megállapítható a területi megoszlás alapján, hogy a zenekarok és menedzsmentek harmada a fővárosban található, ezek nagy része pedig 4 főbb kerületben oszlanak el (11., 14., 5., 9. kerületek). A további kétharmad elsősorban Debrecen, Pécs, Győr, Szeged és Miskolc településeken koncentrálódik. A zenekarok nagy része

fennállása során már átlagosan közel 4 próbatermet használt, és jellemzően nagyjából másfél évente költöznek újabb helyre, annak ellenére, hogy a legtöbbjük úgy gondolja, csak nagyon nehezen találna újabb próbahelyet, ha költöznie kellene a jelenlegi teremből. A kutatás egyik legérdekesebb - és egyébként nem meglepő - eredménye, hogy a próbatermek felszereltsége rendkívül rossz, hiszen sok esetben akár még olyan alapvető "szolgáltatások" is hiányoznak, mint a mosdó, a szellőzés vagy a fűtés. Pozitívum azonban, hogy 102 esetben még stúdió jellegű felszereltséggel is rendelkezik az adott próbaterem, tehát nemcsak próbálni, de akár zenét rögzíteni is tudnak a zenészek. Ezek mellett a professzionális hangszigetelés hiányzik a legtöbb teremből: Budapesten és Közép-Magyarországon jobb a helyzet, míg a Dunántúlon ez a szám feltűnően alacsony. Az állami intézmények alig jelennek meg a palettán, a zenekarok túlnyomó része ipari ingatlanban próbál. Az erre szakosodott magáncégek száma viszonylag alacsony (csak 16,3% jelölte ezt válaszként), és főképp Közép-Magyarországon jellemzőek, míg az ipari létesítmények az ország egész területén egyértelműen dominálnak, az állami, önkormányzati kulturális intézmények pedig szinte elhanyagolható szinten vannak csak jelen a piacon. Fontos és szembetűnő eredmény, hogy kiemelkedően jellemzi a területet az illegális működés: a megkérdezettek legalább 60%-a egyáltalán nem kap számlát a teremhasználati díjról, melynek elenyésző százalékban az oka, hogy saját (18%) vagy ingyenesen használható (7%) helyen próbálnak, ám a fennmaradó esetekben egyszerűen „feketén” bérlik a termeket.

III. Próbatermi jellemzők

Méret szempontjából kevésbé rossz a helyzet, az átlagos próbaterem 26 m², és bár kevesebb ugyan, de vannak, akik 100 m²-es termekben is próbálhatnak. Az egy főre jutó m²-ek száma a Dunántúlon 5, az ország többi részén pedig több mint 6, tehát bár a legtöbb terem nem túl tágas, a jellemzően 4-5 fős zenekarok viszonylag kényelmesen elférhetnek bennük. Mindezek mellett az esetek 82%-ában arra is van lehetőségük, hogy a saját hangszereket és felszerelést a próbateremben tárolják, így egyfajta raktárként is funkcionál a helyiség, ami azért is szerencsés, mert a felmérés alapján a zenekarok harmadának saját helye van, amin nem kell

osztoznia más formációkkal. A válaszadók legnagyobb hányada (301-en) több évre tervezi a bérletet, elmondhatja magáról, hogy stabil helyen próbálnak, amit nem is szívesen hagynának ott, mert véleményük szerint csak nagyon nehezen találnának új helyet. A zenekarok nagy részének nem okoz problémát a ki- és bepakolás a próbaterembe, és a közlekedés is viszonylag zökkenőmentes, a válaszadók háromnegyede átlagosan 27 percet utazik otthona és a próbaterem között, melyből nem meglepő módon a budapesti zenészeknek kell a legtöbbet utazással tölteniük, ám ez látszólag mégsem zavarja őket, hiszen a válaszok alapján éppen a próbaterem közelsége az egyik oka annak, hogy ott bérelnek, ahol (3.45-re értékelték 5-ös skálán). Megfigyelhető a válaszok alapján, hogy az időpontfoglalás sem igényel különösebb szervezést, hiszen vagy jellemzően nem osztóznak a próbatermen a zenekarok, így időpontra sincs szükség, vagy előzetes órarend, illetve online kommunikáció alapján foglalnak. A budapesti helyszíneknél a válaszok alapján a lokáció és az időbeli elérhetőség szempontja dominál, miközben a felszereltség messze a legrosszabb az egész országban, vagyis arra kényszerül a legtöbb budapesti zenekar, hogy a leginkább elérhető helyre menjen próbálni, annak dacára, hogy a körülmények a többi régióban ennél jóval kedvezőbb értékelést kaptak.

IV. Költségek, árak

A próbatermi költségeket az esetek több mint felében még mindig össze kell dobni a tagoknak, és csak 20%-uk jelentette ki, hogy zenekari bevételből tudják fedezni a bérleti díjat - mindez főképp Pest megyében és Budapesten jellemző. Ez egyébként átlagosan kevesebb, mint 30.000 forint körül mozog havonta zenekaronként. A legdrágább próbahelyek Budapesten és Közép-Magyarországon találhatóak, míg az Alföldön és Északon maximum 45.000 forintot kell fizetniük havonta. Országszerte átlagosan 1153 Ft-os m² áron bérlik a zenészek a helyeket. A legtöbb próbatermet főként a klasszikus irodai munkaidőn kívül használják a zenekarok, míg a hétvégén inkább változó - ami látszólag egybevág azzal, hogy a zenekarok jórészt hétvégén koncerteznek. Nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy van összefüggés, de a tény, hogy a legtöbb zenekar összedobja a költségeket, és emellett hétköznapi esténként próbálnak, arra enged következtetni, hogy a válaszadók legtöbbszörnek van civil állása is a zenekar mellett.

V. Pozíciók, szerepkörök, bevételek

A válaszadók nagy többsége az egész országban jellemzően zenészek, életkoruk megoszlása szerint pedig ők a legfiatalabbak (27,5 év), a crew tagjai átlagosan 28 év körüliek, a menedzsment pedig a legidősebb, átlagosan 32 év körüliek. Ezek mellett pedig kirívó jelenség, hogy a bevétel terén éppen a zenészek vannak hátrányban, a zeneiparból származó jövedelmük a 18%-ot sem éri el, miközben a menedzsment és a crew tagjai a teljes keresetük majdnem 36%-át jellemzően a zenéből viszik haza. Ennek több oka is lehet, azonban talán feltételezhetjük, hogy míg a crew és a menedzsment is dolgozhat együtt több zenésszel, zenekarral, addig a zenészekre kisebb mértékben jellemző, hogy több formációban is játszanának. A zenekari jövedelem évente növekszik, ám a kérdőívet kitöltők átlagjövedelme így is 20% körül mozog.

VI. Összegzés, következtetések

A kutatásból egyértelműen kiderül, hogy a próbaterem bérbeadás egy kevésbé fejlett szelete a hazai zeneiparnak. A jelenlegi elérhető és próbateremként bérbe adott helyiségek nagy része ugyan elég olcsó és megfelelő méretű, rendkívül rosszul felszerelt. Mindezek ellenére legtöbbjük viszonylag könnyen megközelíthető a válaszadók szerint. A használat is nagyon egyszerű, hiszen a ki- és bepakolás látszólag zökkenőmentes, az időpontfoglalás pedig szintén gördülékenyen halad. Még a felszerelést is tárolhatják a helyiségben, mindezt pedig ideális esetben minimum egy évre bérelhetik, tehát nincs különösebb tennivaló. A válaszadók nagy része így is ragaszkodik a helyéhez, hiszen az új hely keresése látszólag problémát okoz nekik, így inkább maradnak - annak ellenére is, hogy a termék több mint fele számla nélkül üzemel ipari ingatlanokban. Az eredmények azt mutatják, hogy egyértelműen érdemes lenne több figyelmet és időt szentelni ennek a témának, hiszen jelentős mértékben lehetne még fejleszteni a jelenlegi helyzetet.

